

POGLED NAPREJ – VIZIJA ŠTUDIJA GEOGRAFIJE V MARIBORU

Eva Konečnik Kotnik

dr., profesorica geografije in zgodovine, docentka
Oddelek za geografijo
Filozofska fakulteta
Univerza v Mariboru
Koroška cesta 160, SI-2000 Maribor, Slovenija
e-mail: eva.konecnik@um.si

UDK: 372:91(091)(497.4 Maribor)
COBISS: 1.04

Povzetek

Pogled naprej – vizija študija geografije v Mariboru

V prispevku so opisane perspektive Oddelka za geografijo Filozofske fakultete v Mariboru. Najprej so izpostavljene in opisane vsebinske raziskovalne perspektive, kot so jih izpostavili sedanji člani Oddelka za geografijo. V drugem delu so opisane študijske oz. pedagoške perspektive študija geografije v Mariboru po mnenju članov Oddelka. Na koncu sestavek vključuje razmislek o ovirah in razvojnih priložnostih Oddelka za geografijo v Mariboru.

Ključne besede

raziskovalne perspektive, pedagoške perspektive, problemi in razvojne priložnosti

Abstract

Looking ahead - vision of the study of geography in Maribor

This article describes the perspectives of the Department of Geography at the Faculty of Arts Maribor. First, the article focuses on and describes the research perspectives which were pointed out by the present members of the Department of Geography. In the second part, study/pedagogical perspectives of studying geography in Maribor are described from the point of view of the members of the Department. The article concludes with a consideration of the obstacles and the development opportunities for the Department of Geography in Maribor.

Key Words

Research perspectives; pedagogical perspectives; problems and development opportunities

Uredništvo je članek prejelo 18.11.2013

1. Uvod

V pričujočem sestavku želimo na podlagi našega prispevka na praznovanju 50 letnice študija geografije v Mariboru, ki je bilo 6.12.2012, razmišljati o viziji študija geografije v Mariboru. V prvem delu sestavka bomo predstavili vsebinske raziskovalne perspektive Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru. V drugem delu sestavka bomo predstavili študijske (pedagoške) perspektive Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, v zaključku pa bomo kratko razmišljali o ovirah in priložnostih študija geografije v Mariboru v prihodnosti.

2. Metodologija

Podatki, povezani z vsebinskimi raziskovalnimi in študijskimi (pedagoškimi) perspektivami dela na Oddelku so bili zbrani novembra 2012 v obliki elektronske korespondenčne izmenjave stališč članov Oddelka za geografijo: red. prof. ddr. Ane Vovk Korže, red. prof. dr. Karmen Kolnik, izr. prof. dr. Vladimirja Drozga, doc. dr. Lučke Lorber, doc. dr. Igorja Žiberne, doc. dr. Uroša Horvata in doc. dr. Eve Konečnik Kotnik. Na osnovi istih podlag smo razmišljali o ovirah in priložnostih v prihodnosti.

3. Vsebinske raziskovalne perspektive Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru

Člani Oddelka so definirali raziskovalne perspektive na treh ključnih področjih geografske vede, s katerimi se ukvarjajo. To so fizična geografija, družbena geografija in didaktika geografije.

Na področju fizične geografije bi lahko raziskovalne perspektive skupno označili kot raziskave naravnih virov s poudarkom na razumevanju naravnih sestavin kot temelja družbene in okoljske trajnosti. Znotraj te oznake člani Oddelka vidijo zlasti sledeče vsebinske raziskovalne priložnosti:

- aplikacije fizične geografije – ekoremediacije (preventivno varovanje okolja, kurativna sanacija okolja);
- lokalna klima, topoklima, podnebne spremembe;
- nekateri novi vidiki onesnaževanja okolja (svetlobno onesnaževanje, vizualno onesnaževanje pokrajine).

Na področju družbene geografije bi lahko raziskovalne perspektive označili kot raziskave družbenih virov s poudarkom na razumevanju družbenih sestavin kot temelja trajnostnega razvoja. Znotraj tega člani Oddelka vidijo sledeče raziskovalne priložnosti:

- trajnostni razvoj ruralnih območij;
- revitalizacija industrijskih območij v Sloveniji in JV Evropi;
- regionalni razvoj /regionalne disparitete slovenskih pokrajin;
- raziskovanje socialnega prostora;
- kulturno geografski vidik vsakdanjega življenja;
- estetske dimenzije spoznavanja pokrajine in bivalnega okolja;
- trajnostni turizem s poudarkom na zdraviliškem turizmu;
- prostorske analize in vizualizacija geografskih spoznanj (aplikativna geoinformatika).

Na področju didaktike geografije je bistveno raziskovanje prispevka sodobne geografske izobrazbe vseh nivojev k razvoju posameznikovih kompetenc za odgovorno ravnanje v prostoru in s prostorom. Vsebinske raziskovalne perspektive na tem področju so naslednje:

- raziskovanje geografsko pogojene socialne, ekonomske in kulturne različnosti in vključevanje spoznanj v geografsko izobraževanje na različnih nivojih (od vrtca do fakultete in vseživljenjskega učenja);
- mednarodna primerljivost slovenskega geografskega izobraževanja (od vrtca do fakultete in vseživljenjskega učenja);
- raziskovalno delo učencev, kot sestavni del njihovega izobraževanja (učnih načrtov in študijskih programov) z namenom podpore kreativnosti vsakega posameznika v geografskem izobraževalnem procesu, tako učenca kot učitelja.
- vpliv geografskega izobraževanja na anticipatorno (intelektualno predvidevanje) in demokratično participatorno (soodgovorno sodelovanje) učenje in delovanje posameznika.

Pogled naprej v smislu vsebine raziskovanja kot podlage razvoja študija geografije v Mariboru nam tako na vseh ključnih področjih geografske vede (fizična in družbena geografija ter didaktika geografije) pokaže usmeritev v trajnostni razvoj prostora.

4. Študijske (pedagoške) perspektive Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru

Študij geografije mora tudi v prihodnosti pretežno sloneti na rezultatih raziskovalnega dela geografov raziskovalcev na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru. Dobro razmerje med raziskovalnimi rezultati in vsebino študija je bistvo izobraževanja na Univerzi.

Naša skupna razmišljanja so na področju študija izpostavila nekatere cilje, ki si jih zastavljamo za prihodnost na mariborskem oddelku za geografijo. Ključni vsebinski študijski poudarki bodo tako dani kvalitativnemu in kvantitativnemu spremljanju in razvijanju razumevanja soodvisnosti ter vrednotenju prvin pokrajine s ciljem podpiranja trajnostnega razvoja.

Pri procesu doseganja teh ključnih študijskih poudarkov želimo pri delu s študenti aktivno podpirati njihove raziskovalne pristope ter njihovo osebno izkustvenost, zlasti skozi raziskovanje in neposredno terensko delo.

Kot zelo pomembno čutimo podpiranje timskih oblik študijskega in raziskovalnega dela - tako med študenti, kot med profesorji, ter med obema omenjenima skupinama udeležencev v študijskem procesu. Ob tem se kot nov timski element vse bolj izpostavljajo drugi deležniki okolja. Pri tem mislimo npr. na lokalne skupnosti. Oddelka za geografijo FF UM želi pri raziskovalnem in študijskem/pedagoškem delu v bodoče aktivirati oz. intenzivirati stike s širšim družbenim okoljem. Pri tem je zelo pomembno aktivno raziskovalno in študijsko mednarodno mreženje.

Naslednja zelena študijsko/pedagoška perspektiva se kaže na področju intenziviranja aplikativnosti študija. Pri tem gre za to, da želimo aktivneje kot do sedaj sooblikovati vsakdanje življenje na lokalnem, regionalnem in širšem območju. Skozi to vključevanje želimo tudi vzpostavljati povezave do potencialnih

delodajalcev naših študentov. Biti želimo trdna podlaga in most do zaposlovalcev študentov geografije.

Ob navedenem člani Oddelka razmišljamo tudi o širjenju pedagoške ponudbe za najmlajše ter zlasti za starejše člane družbe.

Ključne besede študija geografije v Mariboru v prihodnosti so torej: trajnostni razvoj prostora, raziskovalno delo študentov, osebna izkustvenost študirajočih, timsko sodelovanje študentov, profesorjev in drugih deležnikov okolja, mednarodno mreženje ter neposredna aplikativnost študijskega dela in študijskih rezultatov.

5. Ovire in priložnosti študija geografije v Mariboru

V sodobnem času je, med drugim, kriza vrednot vplivala tudi na pomen geografije v družbi. Vede, ki niso neposredno dobičkonosne oz. usmerjene k dobičkonosnosti, v družbi niso dovolj cenjene. To lahko zaznamo tudi v krčenju ur, namenjenih geografskim predmetom, na različnih izobraževalnih nivojih v tujini in doma.

Specializacija in individualizacija kot kazalca razvoja sodobne družbe nasprotujeta kompleksnosti geografske znanosti.

Obe navedbi pomenita globok izziv, s katerim se srečuje današnja geografija.

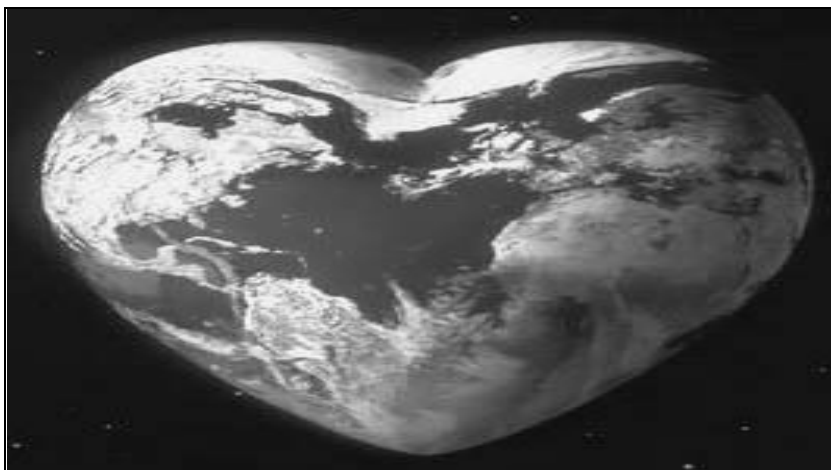
Na drugi strani lahko ugotovimo, da je imperativ trajnostnega razvoja globokega vrednostnega pomena in iz dneva v dan dobiva večje priznanje v družbeni stvarnosti, hkrati pa nanj geografija odgovarja s svojo interdisciplinarno naravo. To dejstvo je nova odgovornost, ki se lahko reflektira v močnejši poziciji geografske znanosti v družbi prihodnosti. Od tukaj črpa svoje razvojne perspektive tudi »mariborska« geografija.

Kriza vrednot, prepletena s finančno krizo, prinaša še druge neposredne učinke na Oddelku za geografijo Univerze v Mariboru. Izraze navedenega vidimo zlasti v krizi trga zaposlovanja, ki terja od nas vse večjo fleksibilnost in aplikativno naravnost, če želimo študente zadovoljivo pripraviti na delovno prihodnost. To »oviro« vse bolj razumemo kot »izziv« aplikativnosti študija, kar vrednotimo kot dobro priložnost.

Poleg že navedenega nam predstavlja poseben izziv konkurenčnost raznolikih zasebnih in javnih študijskih programov, ki so se v slovenskem prostoru namnožili v zadnjih letih. Pri tem pogosto ne gre za resno vsebinsko konkurenco, temveč žal tudi za banalizacijo študijskih priložnosti, študija in njegovih končnih rezultatov, posledično pa vpliva na vse nivoje družbe prihodnosti. Tovrstna »nelojalna« konkurenca študijskih programov je trenutno precej demotivirajoča, vendar računamo na to, da se resnične vrednote s časom izkristalizirajo, kar se mora slej kot prej videti tudi v slovenskem visokošolskem prostoru.

Dodatna ovira, s katero se srečujemo člani Oddelka za geografijo je (kot marsikje drugje) obremenjenost z raznolikostjo strokovno-pedagoških področij na eni strani (nosilstvo mnogih predmetov) ter potreba oz. nuja po doseganju vse ostrejših habilitacijskih kriterijev na drugi strani. Oboje lahko zavira kakovosten raziskovalni in pedagoški razvoj oddelka, kot tudi profesionalni razvoj posameznika. Vsekakor je usklajevanje vseh področij dela pomemben izziv vsakega posameznega člana Oddelka.

Kljub vsemu navedenemu, oz. s čutenjem ovir kot priložnosti, je Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru leta 2013 uspel pridobiti novi nepedagoški študijski program druge stopnje Geografija. Ta program je prelomnica v razvoju študija geografije v Mariboru. Ob tradicionalni pedagoški pomeni vzpostavitve nepedagoške vertikale – od diplome do doktorata. To in pa reakreditacije obstoječih študijskih programov so pomembne priložnosti Oddelka za geografijo, s katerimi želimo dosegati zlasti cilja programske kakovosti in usmeritve v aplikativnost. Ob intenzivnem sodelovanju s študenti na pedagoškem in raziskovalnem področju, ob intenzivni krepitvi oddelčnega timskega duha, raziskovalnega in pedagoškega sodelovanja, intenzivni krepitvi sodelovanja z deležniki okolja ter s srčnostjo pričakujemo nadaljnjih 50 let študija geografije v Mariboru.

Literatura

Mnenja posameznih članov Oddelka za geografijo (red. prof. ddr. Ane Vovk Korže, red. prof. dr. Karmen Kolnik, izr. prof. dr. Vladimirja Drozga, doc. dr. Lučke Lorber, doc. dr. Igorja Žiberne, doc. dr. Uroša Horvata in doc. dr. Eve Konečnik Kotnik). Posredovano po elektronski pošti. November 2012.

LOOKING AHEAD - VISION OF THE STUDY OF GEOGRAPHY IN MARIBOR

Summary

This article defines the research and pedagogical development perspectives, as well as the obstacles and opportunities of the study of geography in Maribor. The article is a synthesis of the views expressed by members of the Department of Geography; these views were collected in the form of electronic correspondence in November 2012.

In the field of physical geography, we could collectively characterize the research perspectives as research on natural resources with emphasis on the understanding of natural components as the basis for social and environmental sustainability. In the framework of this designation, members of the Department see the following particular research opportunities (as far as content is concerned): application of physical geography – ecoremediation (preventive environmental protection, curative sanitation of the environment); local climate, topoclimate, climate change; some new aspects of environmental pollution (light pollution, visual pollution of the landscape).

In the field of social geography, the research perspectives could be characterized as research on social resources with emphasis on the understanding of social components as the basis for sustainable development. In this framework, members of the Department see the following research opportunities: sustainable development of rural areas; revitalization of industrial areas in Slovenia and Southeast Europe; regional development / regional disparities of Slovenian regions; research on social space; cultural-geographical aspects of everyday life; aesthetic dimensions of getting to know nature and the living environment; sustainable tourism with emphasis on spa tourism; visualization of geographical findings (applied geoinformatics).

In the field of didactics of geography, research on how modern geographical education at all levels contributes to the development of an individual's competencies for acting responsibly in the environment and with the environment is essential. The research perspectives in this field (as far as content is concerned) are as follows: research on geographically conditioned social, economic and cultural diversity, as well as incorporating the findings into geographical education at different levels; international comparability of Slovenian geographical education; research work of pupils as part of their education, with the intention of supporting the creativity of each individual (the teachers' as well as the pupils') in the geographical education process; the influence of geographical education on the anticipatory and democratic participatory learning and activity of the individual.

The key future pedagogical directions of studying geography in Maribor are: sustainable spatial development, students' research work, personal experientiality of the students, team work involving students, professors and other stakeholders in the environment, international networking and direct applicability of study work and of the results of the studies.

Perceiving obstacles as an opportunity, the Department of Geography of the Faculty of Arts Maribor succeeded in establishing a new non-pedagogical 2nd cycle study programme entitled Geography. This is a turning point in the development of studying geography in Maribor. This new study programme and the possibility of a

re-accreditation of the existing study programmes in the future represent important opportunities for the Department of Geography, with which we would especially like to reach our objectives of offering quality programmes and being orientated towards applicability. In view of an intensive collaboration with students in the pedagogical and research fields, an intensive strengthening of the Departments' team spirit, research and pedagogical cooperation, a more intensive collaboration with stakeholders in the environment, and with valour we are anticipating another 50 years of studying geography in Maribor.

